

עין משפט ונר מצוה

מ א מ״א פ״ט מהלכות גניבה הלכה י סמג שם: באב ב מ״י שם הלכה ז: בבב ג מ״י שם הלכה יג: בגד ד ה מ״י שם הלכה יז: בדר ו ז מ״י שם הלכה ח: בזה ח מ״י פ״א מהל' רועה הלכה ו סמג לאוין קסא שו"ע ח"מ סי' תכה סעיף א: בז ט מ״י שם הלכה ט טוש"ע שם סעיף ב:

עב:

באן **באב** **על** **הבן**. צרייטא דאס צרור לך כשמש שאין לו שלום עמך הרגהו הא סתמא אל תהרגהו וצשמעתא קמיימא דפסחים (דף ב: וס) דדרשינן לאור יקום רוצח אי פשיטא לך מילתא כנהורא דאנפשות קאתי רוצח הוא וניתן להצילו צנפשו ופירש שם צקונטרס כגון צן על האב או כל אדם ולא יתכן כדאמרינן הכא דהני אפילו צסתמא רוצח הוא ולא צעינן שיהא פשוט כנהורא אלא התם יש לומר כולה צבצ על הצן דאי קים ליה צגוויה ששנאלו רוצח הוא וניתן להצילו צנפשו ואי מספקא לך מילתא כלילא יהא צעיניך כגנצ ולא ניתן להצילו צנפשו: **ישראל** הוא בן ברית הוא. ישראל ולא כותי צן צרית ולא מומר לעבודת כוכבים דמומרינן לעבודת כוכבים^[ט] היו מורדין ולא מעלין^[י]:

נמה

דקטליגן אלא דמים לו בין בחול בין בשבת השתא בחול לא קטליגן ליה בשבת מבעייא אמר רב ששת לא נצרכא ^אאלא לפקח עליו את הגל תנו רבנן ^בוהוכה ^בדבכל אדם ומת ^בבכל מיתה שאתה יכול להמיתו בשלמא והוכה בכל אדם איצטריך סד"א בעל הבית הוא דקים ^ב(להו) דאין אדם מעמיד עצמו על ממונו אבל אחר לא קמ"ל דרודף הוא ואפילו אחר נמי אלא ומת בכל מיתה שאתה יכול להמיתו למה לי מרוצח נפקא ^בדתניא ^במות יומת המכה רוצח הוא אין לי אלא במיתה האמורה בו ומנין שאם אי אתה יכול להמיתו במיתה הכתובה בו שאתה רשאי להמיתו בכל מיתה שאתה יכול להמיתו ת"ל מות יומת מ"מ שאני התם דאמר קרא מות יומת וניגמר מיניה משום דהוה רוצח וגואל הדם שני כתובין הבאין כאחד ^בוכל שני כתובין הבאין כאחד אין מלמדין תנו רבנן ^במחתרת אין לי אלא מחתרת גגו חצירו וקרפיפו מנין ת"ל ^בימצא הגנב מ"מ אם כן מה ת"ל מחתרת ימפני שרוב גנבים מצויין במחתרת תניא אידך מחתרת אין לי אלא מחתרת גגו חצירו וקרפיפו מנין תלמוד לומר ימצא הגנב מ"מ א"כ מה תלמוד לומר מחתרת ^במחתרתו זו היא התראתו אמר רב הונא ^בקטן הרודף ניתן להצילו צנפשו קסבר רודף אינו צריך התראה לא שנא גדול ולא שנא קטן איתיביה רב חסדא לרב הונא ^ביצא ראשו אין נוגעין בו לפי שאין דוחין נפש מפני נפש ואמאי רודף הוא שאני התם דמשמאי קא רדפי לה נימא מסייעא ליה רודף שהיה רודף אחר חבירו להורגו אומר לו ראה שישראל הוא ובן ברית הוא והתורה אמרה ^בשופך דם האדם באדם דמו ישפך אמרה תורה הצל דמו של זה בדמו של זה ההיא רבי יוסי ברבי יהודה היא ^בדתניא רבי יוסי בר' יהודה אומר חבר אין צריך התראה לפי שלא ניתנה התראה אלא להבחין בין שוגג למזיד ת"ש רודף שהיה רודף אחר חבירו להורגו אמר לו ראה שישראל הוא ובן ברית הוא והתורה אמרה שופך דם האדם באדם דמו ישפך ^באם אמר יודע אני שהוא כן פטור ע"מ כן אני עושה חייב לא צריכא דקאי בתרי עיברי דנהרא דלא מצי אצוליה מאי איכא דבעי איתויי לבי דינא בי דינא בעי התראה איבעית אימא אמר לך רב הונא אנא דאמרי כתנא דמחתרת דאמר מחתרתו זו היא התראתו:

הפראסו. שא"צ התראה אחרת אלא הורגו מיד דכיון דטרס ומסר נפשיה למסור אדעתא דהכי אתא דאי קאי לאפאי קטילנא ליה ואמרה תורה כיון דרודף הוא א"צ התראה אלא מצינן אותו צנפשו. אבל נכנס לחצרו וגגו דרך הפתח אינו הורגו עד שיתרו צו צעדים חזי דקאימנא צאפך וקטילנא לך זה יקבל עליו התראה ויאמר יודע אני ועל מנת כן אני עושה שאם תעמוד לנגדי אהרוג אותך אבל צלל התראה לא דדילמא לא אדעתא דנפשות קא אתי אלא דאשכח פתחא להדיא ועל אדעתא דאי קאי צאפאי ליפוק: **קטן הרודף**. את קטן אחר להרוג: **ניתן להצילו צנפשו**. כדילפינן לקמן (דף עג.) רוצח ניתן להצילו צנפשו והאי אע"ג דקטן הוא ולאו צר קבולי התראה הוא לגבי רדיפה דינו כגדול: **קסבר**. רב הונא רודף אין צריך התראה לענין להצילו צנפשו דלא ניתנה התראה אללא לענין צ"ד דלא מצי למקטליה אם הרג צלל התראה: **יאל ראשו**. צאשה המקשה לילד ומסוכנת. וקמני רישא החיה פושטת ידה וחוטכתו ומוציאתו לאצרים דכל זמן שלא יאל לאויר העולם לאו נפש הוא וניתן להורגו ולהציל את אמו אבל יאל ראשו אין נוגעים צו להורגו דהוה ליה כילוד ואין דוחין נפש מפני נפש. ואם תאמר מעשה דשצב צן צכרי (שמואל ב ב) הנה ראשו מושלך אליך דדחו נפש מפני נפש התם משום דאפילו לא מסרוהו לו היה נהרג צעיר כשיתפשטה יואב והן נהרגין עמו אבל אם היה הוא ניצול אע"פ שהן נהרגין לא היו רשאין למסרו כדי להציל עצמן אי נמי משום דמורד צמלכות הוה והכי מפרש לה צתוספתא דתמורה^[ט]: **משמאי קא רדפי לה**. לאמיה: **והסורה אמרה שופך דם האדם צאדם דמו ישפך**. כל הרואה אותו ישפוך דמו צצביל אותו אדם שהוא רודף דהיינו צאדם צצביל הצלת אדם הנרדף. והא הכא דלא קמני יודע אני ועל מנת כן אני עושה ואין כאן קבלת התראה ואפילו הכי מיחייב: **ההיא ר' יוסי בר' יהודה היא**. דאפילו צהרוגי צ"ד לא צעי התראה אללא להצמין הלכך חבר לא צעי התראה ולא הצחנה ועם הארץ צעי לאיתרויי דלא נימא שוגג הייתי אבל קבלת התראה אפילו צעם הארץ לא צעי: **פטור**. כל כמה דלא אמר על מנת כן אני עושה שאהרג עליו כדילפינן צהיו צודקין (לעיל דף מה.) יומת המת ^[דברים י] עד שיתיר עצמו למיתה. קא תני הכא גבי רודף דצעי התראה ואם לאו אין מצינן אותו צנפשו: **דקאי צברי עצרי נהרא**. המתה מנצ זה והרודף והנרדף מנצ אחר: **דאצולי לא מצלי**. והאי פטור וחייב דקאמר אמיתה צית דין קאי ולאחר שגרנו לנרדף: **מאי איכא**. כלומר מאי קא רמז עלייהו דהך רואין למעצד: **דצעי לאיתויי לבי דינא ומקטליה**. דכתיב (דברים כב) וצעתה הרע מקרבך הלכך צעי התראה דצללו הכי לא מקטלי ליה: זו היא **הפראסו**. אלמא משום דמחזקינן ליה רודף לא צעי התראה:

אב האב על הצן. צמחתרת מספק אל יהרגהו צנו דודאי רחמי האב על צנו ואפילו הוא מציל ממונו לא יהרגהו הלכך דמים לו עד שיודע לך כשמש שהוא אכזרי עליך ושונאך: **צן על האב**. וכ"ש איניש דעלמא הרגהו מספק דודאי אדעתא דהכי אתא דאי קיימת ליה לאפיה קטיל לך עד שיודע לך כשמש שהוא רחמני עליך כאב על הצן: **דמים לו**. לשון רבים הוא להכי אתא לומר לך דצין צחול צין צצבת אסור לצן להרוג את אציו צמחתרת שהרי לא צא על עסקי נפשות: **אין לו דמים**. לשון רבים דכתיב גבי אינש דעלמא להכי אתא לומר לך אין לו דמים לא צחול ולא צצבת והנהגה: **הרוגי צים דין צצנא לא קטלינן**. כדאמרינן צפרק אחד דיני ממונות (לעיל דף לה:) מלא תצטרו אש צכל מושצתיכס^[ט]: **קא משמע לו**. דקטלינן משום קפוח נפש דהאריך: **לפקח עליו אם הגל** אם כשהיה חומר נפל עליו (את) הגל מפסקין עליו היכא דלא צא על עסקי נפשות אצל אם צא על עסקי נפשות כיון דניתן להרגו צלל התראה גצרא קטילא הוא משעת ^בסמירה: **והוכה צלל אדם**. אפילו אינו צעל ממון מותר להרגו מדללא כתיב והכסה: **צצה"צ הוא**. דמותר להרגו משום דלהאי גנצ קים ליה צגוויה דצצה"צ אינו מעמיד עצמו על ממונו הלכך אדעתיה דלמקטליה אתא:

אצל שאר כל אדם לא. שהרי גנצ זה לא צא אללא על עסקי נפשות של זה: **קמ"ל**. דכיון דעל עסקי נפשות ישראל אתא רודף הוא וניתן להצילו לצעל הצית צנפשו של זה: **שאם אי אסה יכול להרגו צסיף**. כגון שהיה מכשף או שהיה לו נהר מפסיק ואתה יכול לירות צו חץ או אצן: **שני כסוצין הצאין כאהד**. צפרק נגמר הדקין) דלא צעינן צהו קרא דכתיב הלכך אי לא צבייה הוה אמינא ליצעי מיתה הכמוצה צו כגון הכאה אצל לא לחונקו להטעצו צמים: **ואין לי אללא מחסרת**. שחמר כותל: **גגו**. ועלה לו צכולס: **חצרו וקרפיפו**. ונכנס צו דרך הפתח שמאלו פתוח מנין: **ס"ל ימלא הגנב מדלא כתיב אם צמחתרת ימלאנו וכתיב הגנב ימירה משמע צכל נדדין שיהא נראה לך גנצ: **מאויין צמחסרת**. כלומר מצויין ורגילין לחסור: זו היא**

הפראסו. שא"צ התראה אחרת אלא הורגו מיד דכיון דטרס ומסר נפשיה למסור אדעתא דהכי אתא דאי קאי לאפאי קטילנא ליה ואמרה תורה כיון דרודף הוא א"צ התראה אלא מצינן אותו צנפשו. אבל נכנס לחצרו וגגו דרך הפתח אינו הורגו עד שיתרו צו צעדים חזי דקאימנא צאפך וקטילנא לך זה יקבל עליו התראה ויאמר יודע אני ועל מנת כן אני עושה שאם תעמוד לנגדי אהרוג אותך אבל צלל התראה לא דדילמא לאו אדעתא דנפשות קא אתי אלא דאשכח פתחא להדיא ועל אדעתא דאי קאי צאפאי ליפוק: **קטן הרודף**. את קטן אחר להרוג: **ניתן להצילו צנפשו**. כדילפינן לקמן (דף עג.) רוצח ניתן להצילו צנפשו והאי אע"ג דקטן הוא ולאו צר קבולי התראה הוא לגבי רדיפה דינו כגדול: **קסבר**. רב הונא רודף אין צריך התראה לענין להצילו צנפשו דלא ניתנה התראה אללא לענין צ"ד דלא מצי למקטליה אם הרג צלל התראה: **יאל ראשו**. צאשה המקשה לילד ומסוכנת. וקמני רישא החיה פושטת ידה וחוטכתו ומוציאתו לאצרים דכל זמן שלא יאל לאויר העולם לאו נפש הוא וניתן להורגו ולהציל את אמו אבל יאל ראשו אין נוגעים צו להורגו דהוה ליה כילוד ואין דוחין נפש מפני נפש. ואם תאמר מעשה דשצב צן צכרי (שמואל ב ב) הנה ראשו מושלך אליך דדחו נפש מפני נפש התם משום דאפילו לא מסרוהו לו היה נהרג צעיר כשיתפשטה יואב והן נהרגין עמו אבל אם היה הוא ניצול אע"פ שהן נהרגין לא היו רשאין למסרו כדי להציל עצמן אי נמי משום דמורד צמלכות הוה והכי מפרש לה צתוספתא דתמורה^[ט]: **משמאי קא רדפי לה**. לאמיה: **והסורה אמרה שופך דם האדם צאדם דמו ישפך**. כל הרואה אותו ישפוך דמו צצביל אותו אדם שהוא רודף דהיינו צאדם צצביל הצלת אדם הנרדף. והא הכא דלא קמני יודע אני ועל מנת כן אני עושה ואין כאן קבלת התראה ואפילו הכי מיחייב: **ההיא ר' יוסי בר' יהודה היא**. דאפילו צהרוגי צ"ד לא צעי התראה אללא להצמין הלכך חבר לא צעי התראה ולא הצחנה ועם הארץ צעי לאיתרויי דלא נימא שוגג הייתי אבל קבלת התראה אפילו צעם הארץ לא צעי: **פטור**. כל כמה דלא אמר על מנת כן אני עושה שאהרג עליו כדילפינן צהיו צודקין (לעיל דף מה.) יומת המת ^[דברים י] עד שיתיר עצמו למיתה. קא תני הכא גבי רודף דצעי התראה ואם לאו אין מצינן אותו צנפשו: **דקאי צברי עצרי נהרא**. המתה מנצ זה והרודף והנרדף מנצ אחר: **דאצולי לא מצלי**. והאי פטור וחייב דקאמר אמיתה צית דין קאי ולאחר שגרנו לנרדף: **מאי איכא**. כלומר מאי קא רמז עלייהו דהך רואין למעצד: **דצעי לאיתויי לבי דינא ומקטליה**. דכתיב (דברים כב) וצעתה הרע מקרבך הלכך צעי התראה דצללו הכי לא מקטלי ליה: זו היא **הפראסו**. אלמא משום דמחזקינן ליה רודף לא צעי התראה:

^{[מתינ'}

בן סורר ומורה פרק שמיני סנהדרין

מסורת הש"ס

א) [ע"י חוס' לקמן עג. ד"ה אף], ב) [נ"ל ליה], ג) צ"מ לא: לעיל מה: עג., ד) [קידושין כד. וט"ז], ט) [מכות לד:], ו) [אבלות פ"ז משנה ו וסס איתא יאל רצו וכן משמע ברי"ש וצברטורא וצמ"ע אמנם צתוספ' יצמות סוף פ"ט איתא ראשו וע' חוס' לעיל נט. ד"ה ליכא], ז) לעיל ח: מה. מכות ו: ט:., ח) [חוספ' פ"א], ט) [שמות לה], י) [נ"ל חמירה], יא) [לעיל מה:], יב) [נ"ל דתרוצות פ"ו], יג) צ"א: בן ברית ולא משומר דמשומדין, יד) [ע"ז כו:].

תורה אור השלם

- אם יִרְדּוּהָ הַשֹּׁמֵשׁ עֲלֵיו דָּמִים לוֹ שְׁלֵם יִשְׁלֵם אִם אֵין לוֹ וְנִמְכָּר בַּגִּבְיָתָהּ: שְׁמוֹת כב ב
- אם בַּמִּחְתָּרֶת יִקְרָא הַגֹּבֵב וְדָקָה וְמַת אֵין לוֹ דָּמִים: שְׁמוֹת כב א
- אוּ בַאֲיָכָה הַכּוֹהֵן בִּידּוֹ וְיָמַת מוֹת יוֹמַת הַכּוֹהֵן רָצוּהָ הָיָא גַּאֵל הַדָּם יָמַת אֵת הָרָצָח בַּפְּגוּעוֹ בּוֹ: בַּמִּדְבָּר לֹה כֹא
- שֹׁפֵךְ דָּם הָאָדָם קֹאדָם דָּמוֹ יִשְׁפֹּךְ בִּי בְצִלָם אֱלֹהִים עֲשֶׂהָ אֵת הָאָדָם: בְּרֵאשִׁית טו

מוסף רש"י

אין לי. אי לא כתיב אלא יומת. אלא במיתה האמורה בו. סייף (לעיל מה.) מנין שאם אי אתה יכול כו'. כגון שהיה צספיה וצורה ואתה יכול לרוק צו חץ או לטובשו (ב"מ דא:.) ת"ל מות יומת. רצויאל הוא (לעיל מה.) שני כתובין הבאין כאחד אין מלמדין. מדללא כתב אחד ונגמור כולה מניה (קדושין כד.) אלא להבחין בין שוגג למזיד. שלא יוכל לומר ספור הייתי שומרת (לעיל ח.)